

3 історії моди трикотажних виробів

The fashion development and assortment evolution of the knitted wear are viewed in the article. The time, when different products became fashionable, was determined from the time of first knitted stocking's appearance till the time of first sweater's appearance in the fashion.

Припускають, що в'язання існувало ще у XII столітті до н.е. В епосі Гомера розповідається, як Пенелопа, вірна дружина Одисея, протягом двадцяти років, очікуючи чоловіка з Троянської війни, вдень виготовляла для нього саван на виподок його смерті, а вночі — розпускала (властивість розпускатися має тільки трикотажне полотно). В розкопках на території Єгипту, здійснених на початку XX століття, знайдено дитячу шкарпетку, що датується III ст. до н.е. Відомо також, що на Русі в XI-XII ст. існувало в'язання, ним займалися переважно іноки у монастирях. Наприклад, киево-печерські іноки виготовляли «платни» та «копитця плетуші» (панчохи) [4, с. 4]. Проте широку популярність в Європі трикотажні вироби набули тільки приблизно з XV ст., коли в'язані панчохи розпочинають витісняти панчохи з тканини. З того періоду поступово формується асортимент трикотажних виробів, а в моді з'являються усе нові та нові види трикотажного одягу.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є історія розвитку асортименту трикотажного одягу. В існуючих дослідженнях з історії костюма дуже мало уваги приділяли історії моди одягу з трикотажу. Більшість наукового матеріалу не узагальнено в єдину структуру, розвиток асортименту трикотажних виробів розглянуто ні співвідношенням один до одного, а в поєднанні з одягом із тканини. Тому детальніше дослідження моди одягу з трикотажу є актуальним та може бути корисним для подальших різноманітних досліджень цієї галузі.

Методику дослідження будували відповідно до поставленого завдання. В роботі застосовано метод літературного аналізу і аналітичний метод дослідження ілюстрацій та зображень з історії костюма.

Постановка завдання

Головна мета роботи — встановлення послідовності розвитку моди одягу з трикотажу та його асортиментних груп.

Результати та їх обговорення

Особливого розвитку ручне в'язання досягнуло в XV ст. в Англії у виготовленні панчіх. В XVI ст. в Європі з'явилися перші безшовні панчохи, які в'язали по колу на п'ятьох спицях.

Так, королева Єлизавета в 1562 р. отримала у подарунок в'язані шовкові панчохи, які «так сподобались їй, що з тих пір вона не носила інших» [1, с. 55] «Рідс Уіклі Джорнал» (1735 рр.) стверджує, що на королівському весіллі «усі джентльмени були у білих в'язаних панчохах» [1, с. 104]. Після 1730-х у моді, крім однотонних, з'являються різнокольорові, смугасті та картаті повсякденні панчохи. Їх в'язали з вовни та крученої льняної пряжі вручну та на машинах. А в 1830-х рр. модними стають блідо-рожеві панчохи.

Нейлонові панчохи з'являються у США напередодні Другої світової війни. Приблизно в 1946-1947 рр. масовими стають панчохи різноманітних тілесних відтінків. Панчохи мали шов до 1960-х, коли популярними стають еластичні панчохи без шва. Новинка 1950-х — гольфи. В 1960-х рр. з'являються перші колготки, а в 1979-80 рр. модними стають трикотажні гетри — «грілки для ніг».

З другої половини XVIII ст. модним є аксесуар, характерний для обох статей, — в'язаний витягнутий гаманець — «скопідом».

В 1807 р. видано перший патент на еластичні кальсони з вовняного трикотажу для жінок для їзди верхи, хоча в моду вони увійшли тільки після 1840-х рр.

До середини XIX ст. завдяки бурхливому розвитку трикотажного машинобудування вже формується трикотажне виробництво. Паралельно з машинним в'язанням ручне також продовжує існувати. Про це свідчать журнали XIX та XX ст. — порадики щодо рукоділля, які ілюстрували вироби та засоби виготовлення різноманітних візерунків та ефектів.

З другої половини XIX ст., внаслідок соціальних реформ та змін пріоритетів у суспільстві, виникла потреба у реформуванні одягу, насамперед з гігієнічного та раціонального погляду. Наприклад, ідею, що вовна є найпрохолоднішим матеріалом, який треба носити на голе тіло (доктор Єгер, професор зоології Штутгартського університету), одразу ж підхопили інтелектуальні кола. Так, Джордж Бернард Шоу в 1880 р. придбав повний комплект костюма професора Єгера, в'язаний з коричневої вовни, та ще один — з сріблясто-сірого трикотажу й носив їх протягом усього свого життя [1, с. 169].

Коли дами, які віддавали перевагу традиційному одягу, говорили Оскару Уайльду, що в Англії ходити у грецьких хітонах холодно, письменник пропонував одягати під них Єгерську білизну [2, с. 59].

Рекомендований Єгером одяг з натуральної вовни, зв'язаний вручну або на машині, мав схвалення на Міжнародній виставці охорони здоров'я у Лондоні в 1882 р. Тоді це були сорочки, панталони та спідниці. В 1900-х до цього асортименту Єгер додав кардігани, жилети, гімнастичні светри, в'язані джемperi та шалі.

У гардеробі дітей трикотажні вироби вперше з'являються в 1860-х рр. (спочатку це був одяг для хлопчиків для пляжу — бриджі та шотландський берет або в'язана шапочка). Популярними вони стають до 1880 р., а невдовзі, в 1890-х, їх розпочали носити і дівчата.

Наприкінці XIX ст. в асортименті трикотажних виробів з'являється светр — вовняна трикотажна сорочка. У той період її носили спортсмени для посилення потовиділення. Проте уже в 1890-х чоловіки носять її в повсякденному житті дуже довгі светри без коміра, зверху бриджів, замість жилета. Мода на светри з високим завернутим коміром «поло», здебільш для занять гольфом, прийшла в 1894 р. В жіночій моді вперше трикотажні берети з'являються в 1890-х.

Особливо великого розвитку трикотажне виробництво набуло у XX ст., внаслідок наукового прогресу, розвитку трикотажного машинобудування, демократизації моди та реформи жіночого одягу, викликаних емансипацією жінок. Коли трикотаж був лише доповненням до одягу з тканини, а промислове виробництво відкрило простір для ширшого використання його в костюмі. Вже до початку XX ст. трикотаж замінив тканину у виробництві білизни, спочатку чоловічої, а потім й жіночої, проте у верхньому одягу трикотажними були лише окремі частини костюма: жакети, джемperi, жилети. Трикотажні жилети увійшли в чоловічу моду перед Першою світовою війною, а трикотажні пуловери (з рукавами або без них, з V-подібним вирізом) посіли місце жилетів з спортивними піджаками 20-х років. В 1910-х рр. чоловіки одягали краватку з чорного шовкового трикотажу, а на початку XX ст. стали модними червоні, білі та блакитні краватки.

Вважають, що у жіночу моду трикотажні вироби як повсякденний одяг ввела Г.Шанель в 20-х роках XX ст. Вона створила діловий стиль жіночого костюма, використовуючи запаси вовняного трикотажного полотна для чоловічої білизни, яке залишилось після Першої світової війни [3, с. 124]. В 1915 р. модною стала трикотажна джемпер-блуза (з поясом або без, пряма від плеча до стегон, яку одягали через голову). На фото 1911 та 1913 р. Габріель Шанель одягнена у вільні трикотажні джемperi з глибокими кишеними.

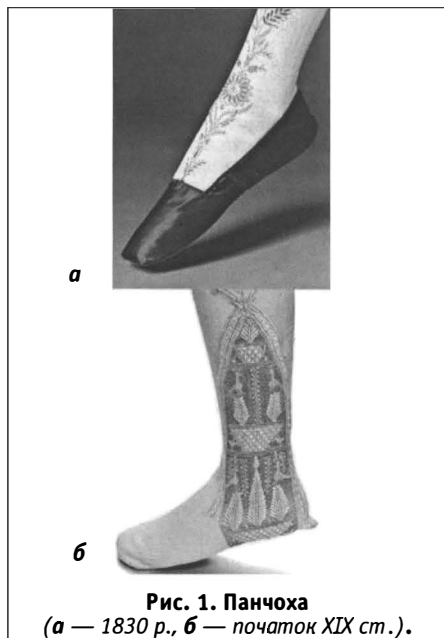

Рис. 1. Панчоха (а — 1830 р., б — початок XIX ст.).

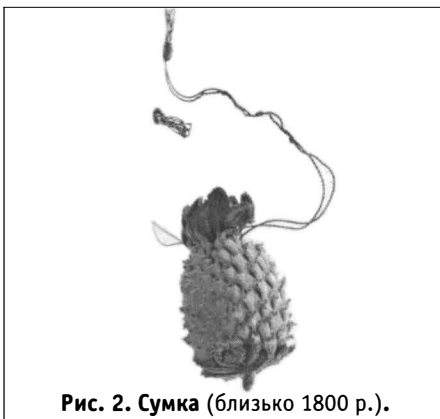

Рис. 2. Сумка (близько 1800 р.).

Рис. 3. Мітенькі (близько 1830 р.).

На ранніх ілюстраціях з моделями Шанель 1916-1917 рр. подано в'язані джемperi довжиною до стегон з глибоким вирізом спереду, які носили з гармонічно підібраними широкими спідницями та блузками в співвідношенні подібності або за контрастом. Цей вільний та зручний стиль демонструє ставлення Шанель до одягу, котре сприяло проникненню в 1918 р. у повсякденне життя в'язаних піджаків та кардиганів, які перед тим носили тільки для занять спортом.

В жіночу моду светр першою ввела Ельза Скіапареллі, виставивши «trompe l'oeil» — джемпер в 1928 р. У неї гостював друг з Америки, і Ельза звернула увагу на його светр, простий і водночас елегантний, як з'ясувалось, такі вироби в'язала вірменська емігрантка, яка згодом стала першою соратницею Скіапареллі. Разом вони розроб-

ляли моделі светрів та суконь [4, с. 245]. Першою моделлю, яка була помічена байсером великого магазину, був чорний светр з в'язаним візерунком білого банта, що створював ілюзію існуючого.

Постійно зростаюча популярність спорту вимагала розвитку спеціалізованого одягу — для активного спорту та відпочинку. Так, в 1912 р. з'являються трикотажні чоловічі купальні костюми, часто-густо у поперечну смужку, з короткими рукавами та штаниною до середини стегна (еластичну тканину для виготовлення купальних костюмів розпочали використовувати тільки в 1940-х рр.) [1, с. 252]. В 1920 р. австралійська пловчиха Анетт Келерман з'явилась на виставці у Бостоні в короткому трикотажному купальному костюмі з відкритими стегнами, проте це закінчилось скандалом (спортсменку було заарештовано).

Широке використання трикотажних светрів полегшило рухи спортсменів. Зміна характеру відпочинку та подорожей в 1920-х рр. викликало також інтерес до зимових видів спорту, які потребували спеціального одягу. Популярними стають товсті светри, в'язані шарфи, шапки та рукавички. В 20-х рр. XX ст. для гри у гольф одягали в'язані кардигани з панчохами або шкарпетками одного кольору.

З того моменту трикотажний одяг набуває все більшого значення. З'являються вечірні джемperi, яскраві та орнаментальні, спортивні светри та екстремально зжаті купальні костюми. Найпопулярнішим у середині 30-х рр. був маленький в'язаний топ — смугастий або одноколірний, темних тонів, який носили з шортами білого або чорного кольору.

Перші вечірні сукні з трикотажу запропонував дизайнер Алік (Грес). Це були тонкі шовкові трикотажні драпіровані сукні. В період економічної депресії 1930-х рр. дизайнери створювали вовняні вечірні сукні. Наприкінці 30-х рр. трикотаж стає дуже модним. У цей період в моді були вечірні джемperi, з вишивкою бісером, стразами та оздобленням шифоном та крепом. В 40—50-х рр. модні прилягаючі джемperi до талії, а після 1946 р. найбільшою популярністю користувалися комплекти «двійка», що склались з джемпера (до талії на широкій резинці, з короткими рукавами або без, з круглим вирізом горловиною) і жакета з тієї ж пряжі (з V-подібним вирізом та рукавами, довжиною до зап'ясть) [5].

В 1960-х рр. чоловіки носили трикотажні, з високим коміром, легкі светри зі смокінгом, а в 1950-х рр. в моду увійшла вузька в'язана краватка з квадратними кінцями.

В 1960-х, внаслідок омолодження моди, модними стають трикотажні майки з різноманітними актуальними текстами та рисунками, які модні й донині.

В 1980—1990-х рр. виготовлення трикотажних виробів стало ще досконалішим. Пуловери з вовни, кашеміру, бавовни або змішаної пряжі з різноманітними вирізами в'язали гладкими, «рогожкою» або «джгуттом». Вони могли бути яскравих або приглушених тонів, з рисунком по всій верхній або тільки біля шиї.

Нині трикотажні вироби мають ще більшу популярність, ускладнився їх дизайн, з'явилися нові асортиментні види.

Трикотажні вироби посіли важливе місце в гардеробі більшості сучасних людей.

ВИСНОВКИ

Внаслідок аналізу літературних джерел, журналів мод та ілюстрацій з історії костюма визначено розвиток моди одягу з трикотажу.

Встановлено, коли вперше у моді з'являється той чи інший предмет одягу з трикотажу.

Проведений аналіз може бути застосований для подальших різноманітних досліджень в цій галузі та корисним у викладанні курсу «історія костюма».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Нанн Дж. *История костюма. 1200 — 2000.* — М.: Астрель: АСТ, 2005. — 343 с.
2. Журнал «Ателье». №2 — М., ОАО АСТ, 2006.
3. Рачицкая Е.И., Сидоренко В.И. *Моделирование и художественное оформление изделий из трикотажа.* — Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. — 416 с.
4. *Мода и стиль. Современная энциклопедия.* — М.: Аванта+, 2002. — 480 с.
5. Кисельова К.О., Николаева Т.В. *З історії розвитку асортименту трикотажних виробів.* — Легка промисловість №2, К., 2000.
6. Beaton C. *Fashion. Twentieth century.* — London, 1971.
7. *Fashion. Une histoire de la mode du 18e au 20e siecle.* — Koln: Taschen, 2002. — 735 с.

Одержано 10.11.2006

Рис. 4. Трикотажні джемperi (1926 р.).

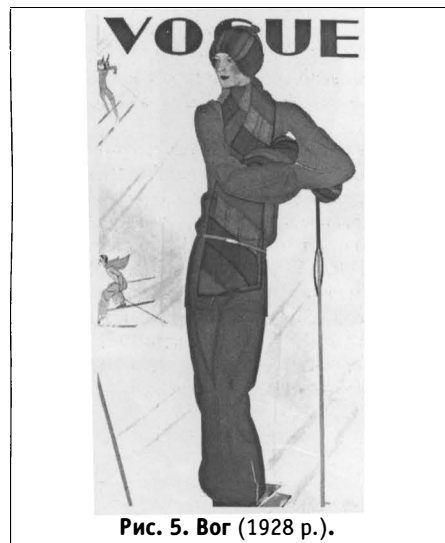

Рис. 5. Вог (1928 р.).

Рис. 6. «Trompe l'oeil» джемпер (Ельза Скіапареллі. 1928 р.).

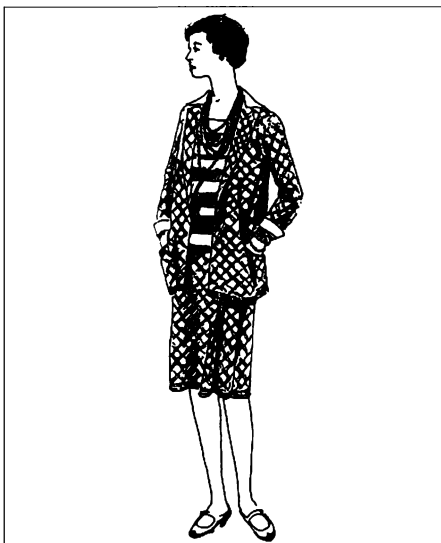

Рис. 7. Трикотажний костюм (1929 р.).

Рис. 8. Купальник (Руді Генрейх, 1971 р.).

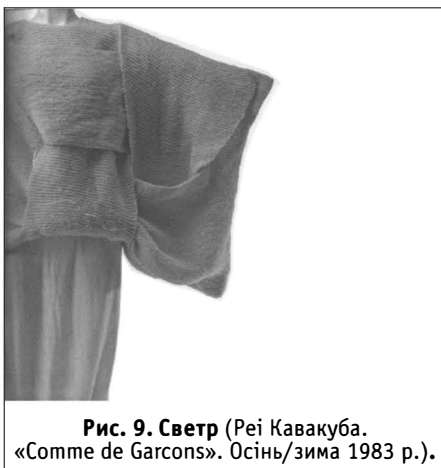

Рис. 9. Светр (Пеї Кавакуба. «Comme de Garçons». Осінь/зима 1983 р.).